

Framtiden i
våre hender

Oslo, 11. mai 2026

Til Barne- og familieminister Lene Vågslid

Vi, Framtiden i våre hender, Norsk Journalistlag, Forbrukerrådet og tidligere klager Andreas Aglen Alsos, oppfordrer med dette Barne- og familiedepartementet til å utrede og sende på høring forslag til endringer i åpenhetsloven på to punkter:

- at vilkåret «*gjentatte overtredelser*» i åpenhetsloven § 14 anses oppfylt ved to lovbrudd.
- at «forhandlingsmodellen» i § 9 første ledd oppheves.

Bakgrunn

Forbrukertilsynet ila høsten 2024 selskapet Lager 157 et overtredelsesgebyr på 450 000 kroner for brudd på informasjonsplikten ved to anledninger. Vedtaket ble påklaget, og Markedsrådet opphevet gebyret under henvisning til «språklig usikkerhet» knyttet til forståelsen av «*gjentatte overtredelser*».

Denne saken viser med tydelighet et behov for lovavklaring.

«Gjentatte overtredelser» må forstås som minst to brudd

En naturlig språklig forståelse av «*gjentatte overtredelser*» tilsier at dette er oppfylt når en regel brytes mer enn én gang – altså ved to overtredelser. Dersom lovgiver hadde ment at det kreves tre brudd på åpenhetsloven for å kunne iverksette sanksjoner, måtte dette ha kommet klart til uttrykk i lovteksten. Etter vårt syn er det usannsynlig at lovgiver ønsket en så høy terskel for å ilegge overtredelsesgebyr, da vi ikke er kjent med at en slik terskel er benyttet i andre lignende regelverk.

Det mest problematiske ved Markedsrådets avgjørelse er etter vårt syn at rådet først legger til grunn at den naturlige språklige forståelsen av «*gjentatte overtredelser*» tilsier minst to overtredelser, men deretter åpner for at også andre tolkninger skal være «nærliggende». Det fremgår verken av ordlyden, forarbeidene eller alminnelige tolkningsprinsipper at det finnes andre nærliggende forståelser av bestemmelsen. Når Markedsrådet likevel introduserer slik tvil,

svekker det bestemmelsens forutberegnelighet og håndhevbarhet på en måte som vanskelig kan forsvares.

Markedsrådets frirettslige tolkning av loven og reversering av overtredelsesgebyret innebærer i realiteten en dramatisk innskrenkning av håndhevingen av åpenhetsloven. Konsekvensen av avgjørelsen er at det i praksis må foreligge minst *tre overtredelser* før overtredelsesgebyr kan ilegges. Vi mener at det er en tolkning som verken har dekning i lovens ordlyd, forarbeider eller formål – og som undergraver hele lovens effektivitet og gjennomslagskraft.

På tvers av andre rettsområder forstås «gjentatte overtredelser» gjennomgående som mer enn én overtredelse. Som eksempler kan det vises til markedsføringsloven § 42, kringkastingsforskriften § 10-4 og straffeloven § 62. Etter vårt syn har Markedsrådet i for liten grad vektlagt denne rettslige forståelsen, og gått alt for langt i å oppkonstruere alternative tolkninger som ikke er nærliggende for verken den alminnelige bedrift eller borger.

Hvis forhandlingsmodellen beholdes og Markedsrådets forståelse av «gjentatte overtredelser» blir stående innebærer det et utstrakt fripass til å bryte åpenhetsloven. Konsekvensen av dagens rettstilstand er at virksomheter i praksis kan bryte loven flere ganger før effektive sanksjoner blir aktuelle. Forbrukertilsynets rolle som tilsynsorgan vil forbli vesentlig svekket og selskaper har lite å frykte. I ytterste konsekvens uthules lovens formål: å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, samt sikre allmennheten tilgang til informasjon.

Framtiden i våre hender klaget inn Markedsrådets vedtak til Sivilombudet. Ombudet fant ikke grunnlag for videre undersøkelser, men understreket samtidig at dette ikke innebærer en tilslutning til alle sider av Markedsrådets vurdering. Saken illustrer dermed et rettslig tolkningsrom som det er behov for at lovgiver avklarer.

Forhandlingsmodellen bør oppheves

Etter åpenhetsloven § 9 første ledd skal Forbrukertilsynet føre tilsyn med at bestemmelsene i loven overholdes.

Dette utgangspunktet undergraves allerede i bestemmelsens andre og tredje ledd, hvor tilsynet pålegges å «søke å påvirke» virksomhetene, «herunder ved å føre forhandlinger med virksomhetene eller deres organisasjoner.» En slik «forhandlingsmodell» skaper uklarhet om tilsynets rolle og virkemidler.

Erfaringene så langt tilsier at modellen:

- skaper forventninger om forhandling også i situasjoner hvor det foreligger klare lovbrudd
- bidrar til å svekke håndhevingen ved å forskyve fokus fra tilsyn til dialog
- kan påvirke klageinstansens vurdering av hvilke reaksjoner som kan benyttes
- reduserer lovens preventive effekt

Etter vårt syn er det ikke rettslig grunnlag for å «forhandle» om lovbrudd som allerede har funnet sted. Tilsynsrollen bør være tydelig: veiledning før brudd skjer, og håndheving når brudd er konstatert.

Vi viser i denne sammenheng også til Forbrukertilsynets egne oppfatning av at det i praksis ikke foreligger noe reelt forhandlingsrom i saker hvor det konstateres lovbrudd. Dette understreker behovet for å klargjøre regelverket.

Å opprettholde forhandlingsmodellen vil etter vårt syn videreføre og forsterke de håndhevingsutfordringene som allerede er avdekket.

Avslutning

Vi anmoder om at Barne- og familiedepartementet, som et ledd i den varslede revideringen av åpenhetsloven, sender ut på høring forslag til endringer på de to ovenfor nevnte punktene.

Vi ønsker gjerne et møte for å utfylle vår argumentasjon og vil selvsagt bidra med innspill til videre utredningsarbeid.

Beste hilsen,

Ingrid Næss Holm (sign)
Fagsjef
Framtiden i våre hender

Gunnstein Instefjord (sign)
Direktør politisk avdeling
Forbrukerrådet

Ina Lindahl Nyrud (sign)
Advokat
Norsk Journalistlag

Andreas Aglen Alsos (sign)
Tidligere klager

Kopi:

Guro Nygaard Lysdahl, Seniorrådgiver i Forbruker-, tros- og livssynsavdelingen